

LANDOWNERS OF THE VOLYN IN BUSINESS DEVELOPMENT (SECOND HALF OF THE XIX – BEGINNING OF THE XX ст.)

Romaniuk Nelia

Zhytomyr National Agroecological University, Ph.D., assistant professor of history, political science and psychology (Ukraine)

ABSTRACT

On the basis of the Ukrainian Central State historical archives (Kyiv), Zhytomyr region state archives and research conducted by historians and economists of the related issues, the author has analyzed the specific features of the development of entrepreneurship on the regional level, namely in Volyn province (the second half of the XIX – early XX century) It is stated that noble landowners had the best conditions for the development of entrepreneurship at that time.

The economic basis for the development of agriculture, industry, and therefore entrepreneurship became mostly large land-tenure of entrepreneurial nobles, who managed to create profitable commodity economy on the basis of their estates in new historical conditions. Land ownership was the basis of their entrepreneurial activity. In the early 20th century alongside with hereditary large landowners the Branytsky, Pototsky, Sangushko there appeared large landowners who came from lower classes, but could acquire a large amount of land – the Symyrenko, Tereshchenko, Kharytonenko.

A characteristic feature of noble landowners' business in this region was the creation of competitive commodity economy and the penetration of capital into the most profitable industries: sugar, distillery, flour milling. In the period of the first sugar syndicate 117 sugar factories, about half of their total number, belonged to noblemen. Thus, sugar moguls and owners of many other businesses included landowners of the south-eastern region: the Tereshchenko, Pototsky, Branytski, Balashov, Bobrynsky, Yaroshynsky, Sangishko, Radzyvyl.

Gradually peasant agriculture became involved in the sphere of commodity production. The sale of agricultural products was typical for wealthy farmers, who cultivated large areas of agricultural land, used machinery, fertilizers and used hired labour.

Thus, the development of market economy and increased demand for grain and industrial crops made agriculture more profitable. However, the most numerous stratum of that society – the peasantry in the vast majority proved to be unable to use lands fully due to the lack of financial support from the state, lack of infrastructure, poverty and lack of knowledge and business skills – large commodity farms were created mainly by entrepreneurial noble landowners and wealthy farmers who supplied products to the imperial and foreign markets.

ЗЕМЛЕВЛАСНИКИ ВОЛИНИ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ - ПОЧАТОК ХХ ст.)

Романюк Неля Йосипівна

РЕЗЮМЕ

В статті на основі матеріалів фондів Центрального Державного історичного архіву України в м. Києві, Державного архіву Житомирської області і праць істориків та економістів з досліджуваної проблеми зроблено аналіз особливостей розвитку підприємництва на регіональному рівні, зокрема у Волинській губернії в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Констатується, що в цей період найкращі умови для розвитку підприємництва мали поміщики-дворяни.

Економічною основою для розвитку сільського господарства, промисловості, а, відтак, підприємництва стали, переважно, великі землеволодіння підприємливих дворян, які на базі своїх маєтків в нових історичних умовах зуміли створити прибуткові товарні господарства. Власність на землю стала основою їх підприємницької діяльності. На початку ХХ ст. поряд зі спадковими крупними землевласниками Браницькими, Потоцькими, Сангушками, з'явилися великі землевласники, які вийшли з низів, але змогли придбати велику кількість угідь – Смиренки, Терещенки, Харитоненки.

Характерною особливістю підприємницької діяльності дворян-землевласників краю стало створення конкурентноспроможних товарних господарств і проникнення їх капіталів у найбільш прибуткові галузі промисловості: цукрову, винокурну, борошномельну. В період створення першого цукрового синдикату 117 цукрових заводів, приблизно половина їх загальної кількості належала дворянам. Так, до цукропромислових магнатів та власників багатьох інших підприємств належали землевласники Південно-Західного краю: Терещенки, Потоцькі, Браницькі, Балашови, Бобринські, Ярошинські, Сангушки, Радзивілли.

Поступово втягувалися у сферу товарного виробництва і селянські господарства. Продаж сільськогосподарської продукції був характерний для заможних селян, які мали в обробітку значні площі орної землі, застосовували техніку, добрива і використовували найману працю.

Отже, розвиток ринкових відносин та зростання попиту на зернові та технічні культури робили сільське господарство все прибутковішим. Але, найбільш чисельна верства тогочасного суспільства – селянство у переважній більшості виявилось неспроможним сповна використати земельні угіддя через недостатню фінансову підтримку держави, нерозвиненість інфраструктури, бідність та недостатність знань і підприємницьких якостей - великі товарні господарства створювали, в основному, підприємливі землевласники-дворяни і заможні селяни, які постачали продукцію на імперський та закордонні ринки.

ЗЕМЛЕВЛАДЕЛЬЦЫ ВОЛЫНИ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА XIX - НАЧАЛО XX в.)

Романюк Неля Иосифовна

РЕЗЮМЕ

В статье на основе материалов фондов Центрального Государственного исторического архива Украины в г. Киеве, Государственного архива Житомирской области и трудов историков и экономистов по исследуемой проблеме сделан анализ особенностей развития предпринимательства на региональном уровне, в частности в Волынской губернии во второй половине XIX - начале XX в. Констатируется, что во второй половине XIX - начале XX в. лучшие условия для развития предпринимательства имели помещики - дворяне.

Экономической основой для развития сельского хозяйства, промышленности, а, следовательно, предпринимательства стали, преимущественно, крупные землевладения предприимчивых дворян, на базе своих имений в новых исторических условиях сумели создать прибыльные товарные хозяйства. Собственность на землю стала основой их предпринимательской деятельности. В начале XX в. наряду с наследственными крупными землевладельцами Браницкими, Потоцкими, Сангушками, появились крупные землевладельцы, которые вышли из низов, но смогли приобрести большое количество угодий - Симиренко, Терещенко, Харитоненко.

Характерной особенностью предпринимательской деятельности дворян - землевладельцев края стало создание конкурентоспособных товарных хозяйств и проникновения капиталов в наиболее прибыльные отрасли промышленности: сахарный, винокурный, мукомольный. В период создания первого сахарного синдиката 117 сахарных заводов, примерно половина их общего количества принадлежала дворянам. Сахарозаводчикам и владельцам многих других предприятий принадлежали землевладельцы Юго-Западного края: Терещенко, Потоцкие, Браницкие, Балашовы, Бобринские, Ярошинские, Сангушки, Радзивиллы.

Постепенно втягивались в сферу товарного производства и крестьянские хозяйства. Продажа сельскохозяйственной продукции был характерен для зажиточных крестьян, которые имели в обработке значительные площади пахотной земли, применяли технику, удобрения и использовали наемный труд.

Таким образом, развитие рыночных отношений и роста спроса на зерновые и технические культуры делали сельское хозяйство все более прибыльным. Но, наиболее многочисленный слой тогдашнего общества - крестьянство в большинстве оказалось несостоятельным сполна использовать земельные угодья из-за недостаточной финансовой поддержки государства, неразвитость инфраструктуры, бедность и недостаточность знаний и предпринимательских качеств - крупные товарные хозяйства создавали, в основном, предприимчивые землевладельцы - дворяне и зажиточные крестьяне, которые поставляли продукцию на имперский и зарубежные рынки.

